

Enquesta Municipalista: SÍNTESI

INTRODUCCIÓ

El document que a continuació es comenta constitueix la síntesi del resultat de l'Enquesta Municipalista. Aquesta enquesta forma part de les actuacions portades a terme amb motiu de l'organització del "Fòrum Municipalista", un espai de reflexió, debat i anàlisi entorn al Baix Llobregat, des de la perspectiva dels electes municipals.

El Fòrum, d'altra banda, s'incorpora de manera complementària a un altre debat portat a terme des de la societat civil baixllobregatina que, en un procés de participació congressual ampli sota el títol de "El Baix Llobregat a debat", ha volgut fer una reflexió acurada de la situació actual dels municipis i comarca del Baix Llobregat en uns moments de complexitat generalitzada, així com dels reptes i perspectives que ens aboquen a un futur encara envoltat d'incògnites, però també de grans possibilitats si el Baix Llobregat torna a jugar el paper decisiu que ha protagonitzat en altres moments de la història recent.

L'Enquesta Municipalista ha estat distribuïda entre els/les alcaldes/ses i grups polítics de la comarca. Ha pretès cercar informació de primera mà a través de les persones que tenen en aquests moments la responsabilitat democràtica de gestionar els municipis d'un territori de la complexitat del Baix Llobregat. Amb la voluntat de copsar la informació suficient per a elaborar una radiografia àmplia del Baix Llobregat, l'enquesta ha estat estructurada en tres gran blocs temàtics d'anàlisi, que fan referència a *la identitat, la cultura i el coneixement (1er Àmbit)*; *el compromís, la cohesió social i la dinamització econòmica (2on. Àmbit)*; *l'entorn i la gestió del territori (3er. Àmbit)*. Cadascun d'aquests blocs temàtics incorpora un seguit d'ítems singulars, per tal de poder especificar amb més detall i concreció allò que es pretén abordar. Un total de 31 ítems de caràcter obert han estat abordats al llarg de l'enquesta.

Dels trenta municipis de la comarca consultats, fins el moment d'elaborar aquest document, s'han rebut catorze enquestes que han donat resposta als qüestionaris plantejats, pel que les conclusions extretes s'hauran d'interpretar amb una certa prudència. No obstant, el fet que els municipis participants representin una mostra significativa de la comarca en quant la seva diversitat poblacional, sensibilitat sociopolítica i ubicació geogràfica, ens permeten poder inferir unes conclusions que ens orientin envers la realitat del Baix Llobregat. La finalitat de l'Enquesta en aquest sentit, que era la de prendre el pols a la comarca des de la mirada dels representants municipalistes del territori, es pot donar per coberta.

A l'hora de fer l'explotació de les dades, i per tal de fer més comprensiva la interpretació de les conclusions a què es pot arribar, un cop fet el *buidatge i anàlisi de les respostes* rebudes, s'ha elaborat un document *resum de resultats* que, dins de cada bloc de referència, agrega la informació de l'enquesta en *categories d'ítems* que comparteixen una mateixa naturalesa (i que s'acompanya adjunt al present document de síntesi –Annex 1-).

És a partir de la informació registrada en el citat document resum de resultats de l'enquesta, que s'elabora el present *document de*

SÍNTESI

► Durant els darrers anys el Baix Llobregat ha experimentat una gran transformació en els seus municipis a nivell poblacional, urbanístic i de serveis. Cada municipi ha tingut cura d'anar adaptant la seva realitat a les noves necessitats de la població i d'un entorn que no sempre els hi ha estat favorable. Han hagut de fer front a deficiències urbanístiques i nuclis urbans deteriorats, que amb intervencions progressives, puntuals o de més ampli calat, han millorat la qualitat de vida dels ciutadans amb la implantació de serveis municipals de primer ordre. Els municipis de més població i barris de major densitat, generalment originats com a resultat d'haver donat resposta a les diferents onades migratòries, han fet un gran esforç per a transformar la sociologia i l'urbanisme d'aquestes zones. En el pol oposat, els municipis petits, amb població dispersa i amb una urbanització disgregada en el territori, han hagut de fer front al creixement que ha suposat que moltes segones residències han passat a convertir-se en primeres, amb tota la dificultat que això representa a l'hora d'implementar serveis municipals, transport o, simplement tenir accés a escoles, serveis mèdics o altra tipus d'instal·lacions. En aquests darrers casos, una demanda permanent dels veïns d'aquestes zones i l'envelliment de la població, agreugen uns problemes de difícil solució per als ajuntaments afectats.

Malgrat la diversitat dels municipis, i els diferents moments de creixement de la població, tots manifesten una bona integració entre poblacions d'origen i novingudes, amb un nivell de cohesió molt acceptable. Bàsicament, coincideixen, que el bon nivell associatiu dels seus pobles han conformat una xarxa afavoridora de la integració i la cohesió social. Altres factors molt ben valorats com a elements cohesionadors i garants d'igualtats han estat les activitats esportives i culturals –en un sentit ampli-. La cultura, d'altra banda, és valorada com a un element de prioritat estratègica en els projectes de ciutat, i com a dinamitzadors econòmics. No obstant, des de municipis petits es troba a faltar uns mitjans de mobilitat suficients, que els permetria potenciar la interacció amb altres municipis propers, millorant així els factors de cohesió i l'accés a la cultura.

El Baix Llobregat, com a via de pas –que ha estat-, s'ha convertit en terra d'acollida que ha acabat conformant diverses realitats, i no una realitat uniforme. Justament aquesta diversitat és la que dóna força, riquesa cultural i complementa el territori; però alhora pot representar un factor de dificultat.

Majoritàriament els municipis tenen consciència d'identitat pròpia i definida, que generalment justifiquen en un patrimoni cultural propi (que no sempre és prou conegut ni reconegut per la resta de municipis), inclús, de vegades, associen la identitat amb la distinció d'una marca de ciutat. En aquest sentit, es pensa que caldria avançar cap a una marca d'identitat compartida, diversa però unitària, a nivell de comarca, que comparteixi estratègies i sinèrgies en un territori amb moltes possibilitats, com és el Baix Llobregat.

En aquesta línia s'hauria de liderar un gran projecte de coneixement a nivell comarcal, implicant les empreses, institucions i món acadèmic (caldrà utilitzar de manera més activa les possibilitats del Baix Llobregat, potenciant la col·laboració amb el campus de la UPC de Castelldefels). En l'àmbit del coneixement, com en altres, la comarca no coneix totes les realitats que té el territori. Des dels municipis, individualment, és difícil aconseguir que el coneixement es converteixi en un eix estructurador de primer nivell. Es considera que es podria potenciar el coneixement mutu i l'aposta per la transversalitat en projectes intermunicipals si es disposés de mitjans de comunicació potents, implantats al territori, que divulgessin i compartissin la realitat dels pobles de la comarca (es troben a

faltar mitjans comarcals d'aquestes característiques, o potenciar aquells projectes que, de manera incipient, estan funcionant al territori).

Emergeix la idea que el Baix Llobregat té capacitat i capital social i econòmic suficient com per a situar-se al cap davant dels territoris del país, però ha de saber utilitzar aquest potencial per a fer-se sentir, i guanyar la rellevància que representa i mereix.

► En el decurs dels darrers anys ha estat un objectiu generalitzat al conjunt de municipis de la comarca el fet de portar a terme actuacions de polítiques públiques en l'àmbit del benestar i la inclusió social. Cada municipi, en funció de les seves capacitats, ha donat resposta a les necessitats d'una població que, en els darrers temps, ha vist agreujada la seva situació com a conseqüència d'una crisi multifactorial, que sembla haver arribat per a quedar-se. L'atenció a les persones, i fonamentalment aquelles que han estat –o estan- en rics d'exclusió-, han format part de les prioritzacions municipals. Dins d'aquestes actuacions han ocupat un lloc rellevant totes les polítiques de dinamització econòmica, impuls de noves formes d'economia i promoció de l'ocupabilitat. Estan agafant certa rellevància el foment del cooperativisme i de la economia social. En alguns municipis s'estan impulsant pactes locals per la inclusió, amb diferents taules de treball: Pobresa, Habitatge, Ocupació i Formació permanent. Tot per a donar noves respostes a persones i col·lectius afectats per la crisi econòmica i l'exclusió social.

No obstant, hi ha una certa queixa per la deficient aportació econòmica a les hisendes locals, desbordades per haver d'assumir serveis impropis i pel fort increment d'una demanda galopant originada per les noves necessitats de la ciutadania. Tant és així, que els municipis difícilment podran abordar per si mateixos els nous reptes que tenen plantejats. Aquesta sensació s'accentua en municipis més petits, amb menys recursos propis i amb una àmplia dispersió poblacional.

Malgrat aquesta situació de fragilitat municipal, des de l'administració local s'aposta per defensar uns serveis públics de qualitat, com a garantia de drets de ciutadania i generadors de riquesa col·lectiva. Es té el convenciment de què uns serveis públics de proximitat són la millor manera de cobrir les necessitats i potenciar la cohesió social. S'haurà d'anar en aquesta línia...

Paral·lelament s'estan impulsant noves economies com a factors de dinamització econòmica i potenciadors de la cohesió social i territorial. Entre aquestes experiències cal destacar la recuperació d'una agricultura de proximitat (amb el Parc Agrari com a paradigma –i que pot servir de referència a un nou projecte de Parc Rural del Montserrat-), la promoció del comerç local de proximitat i les noves economies socials, generadores de valor amb valor. En aquesta direcció apunta l'interès per impulsar una plataforma comarcal de distribució de productes de proximitat via comerç electrònic, així com el desenvolupament de plans de suport al cooperativisme i a la mancomunació de serveis.

De manera generalitzada, s'aposta també per la creació de llocs de treball de qualitat en sectors tradicionals i de serveis, com a tractors generadors de creixement i equilibri, alhora que reverteixen factors com l'autonomia, la cohesió social i potencien el sentiment de pertinença al territori. En aquesta línia apareix la necessitat de reindustrialitzar el territori, potenciar la capacitat innovadora, redissenyar i millorar els polígons industrials, impulsar clústers i la col·laboració entre empreses, crear sinèrgies entre el món productiu i el món econòmic... Però es reclama, per a poder donar aquest impuls, una major inversió d'altres administracions, com la Generalitat i l'Estat, deutores d'inversions públiques de primer nivell al Baix Llobregat (infraestructures viàries i ferroviàries, un nou pla metropolità, variant N340, un pla de reindustrialització, accessos al port i aeroport, quart cinturó, millora dels sistemes de mobilitat, formació de qualitat que doni resposta a les necessitats de treballadors i empreses).

No obstant, a ningú se li escapa que el món municipal ha de superar alguns reptes de gran calat per a adaptar-se a les noves realitats, i poder així fer front amb garantia al reajustament de unes polítiques que han d'anar centrant-se en l'atenció a les demandes de les persones. La realitat cada cop canvia més ràpidament i les necessitats ciutadanes creixen. I de vegades ni el finançament municipal ni els models de gestió són els més adequats.

Respecte al finançament, insuficient per a les necessitats que han de cobrir-ne, els municipis manifesten el gran esforç, rigor, imaginació, prudència i sacrificis que han d'abordar. Emergeix aquí una queixa solapada envers els governs estatal i català, que encara tenen pendent de resoldre el finançament del món local (l'etern oblidat). Es fa palès també el greuge –sentit i expressat– entre els municipis que estan fora de l'AMB respecte als que en formen part. La queixa pel nivell de suport rebut d'administracions superiors i per un finançament deficient, s'incrementa en municipis petits i allunyats de la metròpoli.

També apareix una idea generalitzada de necessitat de canvi de model en relació a la gestió municipal, que haurà de portar de la mà una important reflexió sobre les competències, la cartera de serveis i el finançament. En alguns casos s'hauran de mancomunar serveis per a millorar l'eficàcia i sostenibilitat del sistema.

Es demana més protagonisme, més proximitat per a donar respostes més concretes a les demandes. S'ha d'aprofitar la irrupció de les noves tecnologies (webs, xarxes socials, seus electròniques) i impulsar els processos de participació, millorar la dotació de recursos humans i apostar per una governança més deliberativa, transparent i coordinada.

Els municipis estan fent veritables esforços per a adaptar-se als nous models d'informació i en matèria de transparència. Es potencien espais formals i informals facilitadors de la participació ciutadana (procés d'elaboració del PAM, pressupostos participatius, taules de participació en temes d'interès, portals de la transparència...). Alguns municipis estan implementant un codi ètic, que contribuirà a reforçar noves pautes de funcionament i comportament, mitjançant una nova cultura ètica de l'administració local. Els municipis avancen també en altres aspectes de millora de la gestió, desenvolupant actuacions de transversalitat entre departaments i procediments de simplificació administrativa per a la ciutadania.

En quant la col·laboració amb els moviments socials, cal establir complicitats i sinèrgies per a continuar apostant per assolir un alt nivell de cooperació públic-privada que millori les intervencions a favor de la cohesió social. Taules de concertació, consells de seguiment de la crisi, plans locals contra l'exclusió, i altres, actuen en aquesta direcció.

Cal, a la vista de les múltiples experiències en aquests àmbits, reforçar els canals de coordinació i intercanvi de bones pràctiques a la comarca, per tal de facilitar una adaptació més generalitzada i amb menys costos als nous sistemes de gestió, coordinació, cooperació, participació i nova governança.

► El Baix Llobregat ha experimentat en els decurs dels darrers anys un avenç important en relació a la recuperació del seu territori. Partint d'una situació de desavantatge, originada pel tractament que, durant decennis, se li ha conferit com a territori de pas i servei a la gran metròpoli, la comarca ha hagut de fer un gran esforç per a superar els desafiaments permanents que han amenaçat el seu entorn. A banda d'aquesta situació particular, el Baix, a l'igual que la resta de territoris, també ha hagut d'adaptar-se a les condicions que requereixen els nous reptes del canvi climàtic, l'adaptació a les noves energies, l'eliminació de residus, reducció d'emissions, la qualitat de l'aigua, la mobilitat, i totes aquelles accions orientades a una millora del medi ambient i la sostenibilitat. El territori, com a escenari on viuen

i conviuen els ciutadans i ciutadanes de la comarca, ha experimentat una important transformació, però, ningú al Baix Llobregat dubta que encara resta molt per fer.

Un dèficit que apareix de manera recurrent al territori és la mobilitat, urbana (en alguns casos) i interurbana (de manera més generalitzada). És difícil la mobilitat entre les dues lleres del riu, entre el nord i el sud, entre el litoral i el centre, entre la muntanya i la vall. La mobilitat –en transport públic– del Baix està orientada cap a Barcelona. I a la barrera natural que pot representar el riu, s'incorporen altres barreres artificials (autopista, autovia, ferrocarrils i la servitud d'altres serveis). Tot plegat fa del Baix Llobregat un territori de difícil trànsit, que dificulta la interacció, l'intercanvi i el coneixement entre els seus municipis. Així, no és estrany que el sentiment de pertinença es limiti, sovint, al propi municipi i a l'entorn més proper. Cal transformar les barreres en elements cohesionadors del territori.

D'altra banda, cal reconèixer el gran valor natural i paisatgístic de les muntanyes (Montserrat, Ordal, Collserola) i la gran oportunitat que les grans masses forestals poden representar, a nivell de gestió d'explotació econòmica i per a la regeneració de biomassa. De manera complementària és fonamental treballar globalment la connectivitat i els corredors ecològics entre les muntanyes, rius, rieres i litoral del territori (fóra molt important poder disposar al territori d'un òrgan de gestió i figures de protecció d'aquests espais). Cal impulsar polítiques que posin en valor l'entorn natural que té la comarca. El Baix Llobregat és un territori divers, plural i complex, amb la mirada posada a l'agricultura, el mar, el riu, les muntanyes, la vall... i la diversitat dels seus nuclis urbans.

El Baix Llobregat és percebut entre els baixllobregatins com a una comarca extensa, diversa i plural, amb diferents pols de referència i centralitat. Les dificultats de mobilitat en transport públic entre les diverses parts del territori i el fet que uns municipis estiguin integrats en l'AMB i altres no, ha fet que el sentiment de pertinença sigui certament heterogeni. Es diria que alguns municipis, apart d'una identitat netament local, acaben potenciant una relació de veïnatge amb els municipis propers, que fineix conformant una identitat a un territori configurat per un nombre determinat de municipis que interactuen entre ells, compartint interessos i –de vegades– projectes i/o serveis comuns (zona nord, zona muntanyes de l'Ordal, zona vall baixa, zona delta, zona metropolitana). El cas més evident és el dels municipis que formen part de l'AMB, de la qual reben –o comparteixen– un seguit de serveis que acaben configurant un fort sentiment metropolità. En altres casos també es comparteix el sentiment netament local amb la consciència de comarca.

Per a potenciar el fet de pertinença a la comarca s'apunten qüestions com que el Consell Comarcal hauria de:

- Fer d'element cohesionador i donar serveis als municipis, principalment aquells que tenen menys capacitat de fer front a les necessitats de la seva població.
- Tenir capacitat de mancomunar serveis i recursos humans amb perspectiva supramunicipal. Aquesta experiència, posada de manifest –i amb bons resultats– en alguns serveis ja existents, s'hauria d'ampliar a altres serveis a la comarca.
- Tenir capacitat de generar polítiques econòmiques i socials coordinades, que revertirien en benefici dels propis municipis.
- Tenir capacitat de desenvolupar polítiques d'equilibri territorial, que acabarien actuant com a equilibradores de la cohesió social i del territori.
- Compartir estructures, equipaments i serveis, la qual cosa facilitaria poder fer una oferta més equilibrada, entre municipis diferents.
- Centralitzar i mancomunar serveis susceptibles de generar economia d'escala.
- Gestionar serveis de complexitat, que tenen pitjor solució si es gestionen des de cada municipi: recollida d'animals, aigua i energia, recollida selectiva, transport, mobiliari urbà...

- Desplegar polítiques mediambientals comuns, impossibles d'aplicar des de la unilateralitat (per exemple, actuacions sobre el riu).
- Donar suport tècnic, jurídic i econòmic en expedients singulars de la gestió municipal, que permetria disposar d'equips tècnics potents al servei de qualsevol municipi.
- Liderar, conjuntament amb els municipis, els projectes estratègics i d'infraestructures pendents a la comarca, que donaria més força, unitat i capacitat d'acció.

IDEES CLAUS

Com a conclusió de la informació aportada per l'enquesta a què es fa referència, es poden extreure algunes idees claus, importants per a incorporar a una reflexió final i, que de manera sintètica, es relacionen a continuació:

- ✓ Cal potenciar l'accés als serveis en aquells municipis on la conversió de segones en primeres residències, l'envelliment i la demanda permanent dels veïns d'aquestes zones, pot suposar un increment en els desequilibris socials.
- ✓ Cal superar els dèficits de transport públic a la comarca, sobre tot en nuclis petits, per a facilitar la mobilitat, millorant la interacció, la cohesió social i l'accés a la cultura amb altres nuclis.
- ✓ Cal avançar en l'adopció d'una marca d'identitat comarcal compartida que potenciï estratègies i sinèrgies al Baix Llobregat.
- ✓ Cal aprofitar i potenciar la col·laboració amb el campus de la UPC de Castelldefels, impulsant el coneixement com a eix estructurador de primer ordre.
- ✓ Cal fer un front comú davant administracions superiors per a millorar el finançament de les administracions locals, per a així fer front als nous reptes del municipalisme.
- ✓ Cal exigir als governs català i espanyol que es resolgui definitivament el problema de finançament del món local. Agreujat a la comarca en els municipis que estan fora de l'AMB.
- ✓ Cal entendre i defensar uns serveis públics de qualitat, com a garantia de drets de ciutadania.
- ✓ Cal repensar el model de gestió municipal, que haurà de portar implícit una reflexió seriosa sobre les competències, la cartera de serveis i el finançament, així com la necessitat de mancomunar serveis, quan sigui necessari.
- ✓ Cal impulsar i potenciar els processos de participació i transparència en la gestió pública.
- ✓ Cal desenvolupar plans de suport al cooperativisme i a l'economia social.
- ✓ Cal potenciar la capacitat innovadora, impulsar clústers i col·laboració amb empreses, millorar els polígons industrials i impulsar una nova industrialització (reindustrialització) al territori.
- ✓ Cal reclamar a altres administracions (Estat i Generalitat) les inversions públiques pendents a la comarca.
- ✓ Cal superar les barreres de tot tipus que divideixen el Baix Llobregat (a la barrera natural del riu s'incorporen altres artificials, com autopistes, carreteres, vies fèrries), corregint progressivament els dèficits de mobilitat entre els municipis de la comarca, i entre aquests i les comarques veïnes.
- ✓ Cal aprofitar les oportunitats que poden aportar les gran masses forestals de la comarca.
- ✓ Cal potenciar el paper del Consell Comarcal com a element de cohesió, coordinació i participació al territori, i potenciador de la mancomunació d'estructures, instal·lacions i serveis, entre els municipis de la comarca.